

Az elnémult gyerekek

Barbara Gladysch, „a béke anyja”

Rongyokba burkolózva, fejkendőjét mélyen a homlokába húzva siet Groznij romjai között. Bő ruhái alatt szűk mellényt visel, amelynek zsebei nagy pénzösszegektől púposodnak: németországi adományok.

Barbara Gladysch számára létszükséglet a maskara. „Ezen a vidéken nem szabad feltűnőnek lenni”, mondja a 65 éves düsseldorfi nő, „mert ezen a területen napirenden vannak az emberrablások és kínzások”.

A nyugdíjas tanítónő nyolc éve évente kétszer a csecsen fővárosba utazik, hogy felkeresse a „Kis csillag” nevű, részben általa alapított terápiaközpontokat – amelyek a háborúban lelki sérüléseket szenvedett gyerekeket gondozzák –, a folytatásra bátorítsa a terapeutákat, és elvigye a sürgősen szükséges adományokat. Hogy került-e már életveszélybe? Nem. A megértő szemű és ezüstös apródfrizurát viselő energikus asszony erről nem akar beszélni, és legszívesebben nem is gondolna rá. Különbön hogyan folytathatná veszélyes munkáját, amely annyira fontos az ott élő emberek számára? Gyors humanitárius segély ugyanis csak csíraszerűen van Csecsenföldön. A Vöröskereszt nemzetközi bizottsága az orosz bürokratizmus ellen küzd, az ENSZ menekültügyi szervezete az oroszok nem garantálják a biztonságot – ezért a segítség elmarad. Csak kisebb, nem kormányzati szervezetek segíthetnek, mint például a Barbara Gladysch által is alapított, „Anyák a békéért” nevű mozgalom.

A magán szervezetek ma katasztrófa-ális körülmények között tevékenykednek Csecsenföldön. Gladysch nyomtalanul vádolja az orosz politikát: „Putyin ún. csecsenizálási politikája azt eredményezi, hogy már nemcsak a csecsenek és az orosz katonák harcolnak, hanem a csecseneket is fellázították egymás ellen.” Groznij hétköznapi életéről adott beszámolójából világossá válik a civil lakosság nyomorúsága és tehetetlensége: „Antiterrorista hadművelet ürügyén mind az oroszok, mind a csecsenek terroristák után kutatnak. Egyenruha és fegyver birtokában bárkinak joga van minden házba behatolni, az embereket kirabolni, megkínozni és elhurcolni”, meséli Barbara Gladysch. Naponta tűnnek el apák, anyák, fivérek, nővérek. A rokonok nagy pénzekért próbálják meg kiváltani hozzátartozóikat. „Ha ki tudják váltani, egy megkínzott fiatalembert kapnak vissza. Vagy egy halottat. S akkor még 200 dollárt kell fizetniük a holttestért. Mivel a muszlimoknak 24 órán belül el kell temetniük a holttestet, nagyon fontos számukra, hogy visszakapják halottaikat. Sok elrabolt embert azonban egyáltalán nem találnak meg, vagy csak valamikor később, feldarabolt hullaként.”

Ebben a helyzetben Barbara Gladysch figyelme elsősorban azokra a gyerekekre irányul, akik számára a harckocsik és a helikopterek robaja, a bizonytalanság és a kétségbeesés tíz év óta a hétköznapi tartozéka. „A lelki sérülés rettenetes formáival találkoztam. A gyerekek teljesen megnémulnak, pszichikai betegségeket és rögeszméket alakítanak ki.”

Angol barátjával, a kvéker Chris Hunterrel és csecsen barátaival Barbara Gladysch 1997-ben alapította meg Groznij romvárosának egyik dombján, egy tönkrement szanatóriumban az első terápiaközpontot a lelkiileg sérült gyerekek számára. „Szvodocskanak”, „Kis csillagnak” nevezték el.

A „Kis csillagot” már két évvel később, a második csecsen háborúban tökéletesen lerombolták. Ebben az időszakban kereken 400 000 ember menekül a szomszédos Ingusföldre, óriási menekülttáborokba. Barbara Gladysch nem adja föl, kalandos körülmények között keresi fel a sátorvárosok menekültjeit, és adományokból összegyűlt pénzek segítségével a táborokban is gyermekszátrakat épít. 2003-ban megszüntetik a menekülttáborokat, s az embereket visszaküldik Groznijba.

Ma Groznijnak több mint huszonöt helyén létezik „Kis csillag”. Ezek a „pontok” szeretettel berendezett, ideiglenesen helyreállított helyiségek a romok között. Az adott városrész gyermekei felkereshetik őket, és pedagógusok meg pszichológusok felügyelete mellett játszhatnak, énekelhetnek, rajzolhatnak, festhetnek – gyerekek lehetnek. Kéthónapos turnusokban, 25-30 fős csoportokban pszichológiai támogatásban részesülnek. A különösen súlyosan sérült gyerekeket egyéni terápiával, hosszabb időn át kezelik. Itt, a „Kis csillagokban” azonban kézzel fogható túlélési technikákra is tanítják őket, például arra, hogyan kell felismerni az aknákat, és hogyan kell bánni velük.

Barbara Gladysch egész életében a gyerekekkel törődött. Kereken harminchat éven át egy düsseldorfi kisgyermek iskolában dolgozott, nehezen nevelhető és tanulási nehézségekkel küzdő gyerekekkel. A kétgyermekes anya az 1980-as évek elején kapcsolódott be a békemozgalomba. Számára ott is a gyermekekről volt szó: „Tekintettel az atomrakéták állomásoztatására és a környezetet fokozódó pusztítására, anyaként kötelességemnek éreztem, hogy tegyek valamit gyerekeink jövőjéért.” Amikor két fia elég nagy lett ahhoz, hogy egyedül készítse el házi feladatát, családi konferenciát hívott össze, és megbizonyosodott családjának támogatásáról: „Tennem kellett valamit, mert az a veszély fenyegetett, hogy szétrobbanok a haragtól, a dühtől és a gondtól.”

Ezért 1981-ben három újságban is hirdetést tesz közzé „Felhívás az anyákhoz!” címmel. A hirdetések lényege: tartsák távol magukat a militarizálódástól és a fogyasztástól, s helyette köteleződjenek el az élet megtartása és a gyerekek jövője mellett. Negyven asszony jelentkezik a hirdetésekre. Ez volt az „Anyák a békéért” születésének órája.

Fantáziadús programokkal és akciókkal az asszonyok elérik, hogy a nyilvánosság témájává legyenek. Az állandóan változó politikai helyzet gyors segítséget kíván. Az „Anyák a békéért” azonnal reagál: a csernobili robbanás után a sugárfertőzött területen élő gyerekekkel törődnek. 1981-ben először visznek 150 gyereket erről a vidékről Düsseldorfba üdülni. Barbara Gladysch azóta minden évben elutazik Fehér-Oroszországba, és gyermekeket visz Németországba.

A jugoszláv háború idején az „Anyák a békéért” nagy házat nyit Düsseldorfban, és bosznia-hercegovinai menekülteknek nyújtanak ott éleletheletőséget. Barbara Gladysch némettanfolyamokat szervez számukra, felveszi a kapcsolatot iskolákkal, külföldiekkel foglalkozó hivatalokkal és szociális intézményekkel. Ettől fogva Németországban mindenekelőtt menekült- és menedékpolitikával foglalkozik.

Akkoriban nem is álmodott arról, hogy egyszer adományokat fog Csecsenföldre csempészni. Szinte véletlenszerűen adódott a kapcsolat a kaukázusi köztársasággal, amikor 1995-ben, az első csecsen háború idején faxot kapott az „Orosz Katonaanyák Bizottságától”: kétségbeesésükben az „Anyák a békéért”-től kértek segítséget. „Nagyszerűnek tartottuk azt az ötletet, hogy támogassuk a katonaaanyákat Moszkvából Groznijba tartó békemenetükben, és visszahozzuk fiaikat a háborúból.” Gyalog, vasúton és busszal, Moszkvában tevékenykedő kvékeknek tibeti szerzetesek kíséretében, sárga ruhában indulnak a frontra. Ennek az akciónak a során ismerkedik meg Barbara Gladysch a kvéker Chris Hunterrel is, akivel két évvel később megalapítja Groznijban az első „Kis csillagot”.

A túltengő energiájú, meleg szívű asszonynak megvannak a maga elképzelései, beavatkozik és fellázad, ha valami nem tetszik neki. A menekült- és menedékpolitikában elért érdemeiért a külügyminisztérium első osztályú szövetségi érdemkeresztre javasolta. „Elutasítottam”, mondja nyomatékkal az elszánt 65 éves asszony. „Nem kívánok semmilyen díjat kapni attól a Németországtól, amely menekült- és menedékpolitikájában nézetem szerint nem tartja tiszteletben az emberi jogokat.”

Silke Düker

Forrás: Publik-Forum, 2006/13